

נספח א

רבנו והאבני נזר, והדפסת חידושי הרשב"א

כשנפטר האדמו"ר בעל האבני נזר לבית עולמו נכתב עליו כתבה קצרה בעיתון "היהודי" שי"ל בלונדון, ובין היתר נכתב.

"הפעם נבכה על רשכבה"ג שבמדינת פולין ראש גולת אריאל ויחיד במדינה. ושתי פעמים ראיתו, וגם היה לי איזה משא ומתן עמו, בידי היה חידושי הרשב"א על עירובין ופסחים כת"י, ושאלתיו להרב ר' אליהו דוד רבינוביץ תאומים וצ"ל (אז היה רב בפונויעז) והוא הגיד לי מיד את דעתו כי על עירובין הוא הרשב"א אבל על פסחים איננו הרשב"א כי אם הר"ש משנץ, הרב הנ"ל למד בו ועשה עליו הערות. מן הכת"י הזה ידע הרב ר' יהושע מקוטנא וצ"ל.

ויהי כאשר הגיע הרב ר' אברהם שוב ללמוד במס' עירובין (זה היה לפני כ"ה שנה בערך), ויעצוהו הרב מקוטנא לבקש ממני שאשאלהו את הכ"י, ואז התחיל מרוץ המכתבים ביני ובינו. כי אנכי לא חפצתי להשאיל לו את הכת"י, מבלי לקבל כל טובת הנאה מזה.

ודרשתי שיתן לי חידושי תורה על הכת"י הזה והוא היה מסרב. ולבסוף באנו לידי הסכמה שלא חידושי תורה יכתוב לי כי אם מבוא יכתוב לכת"י להראות אם הוא של הרשב"א או של ראשון אחר.

ואז הודעתי הדבר להרב רבי אליהו דוד רבינוביץ, ובקשתיו שישלח לי את הכת"י, וימאן באמרו, כי עומד הוא בחצי המלאכה וטרם גמר אותו. הודעתי הדבר להרב אברהם ויעצתיו לפנות ישר אל הרב אליהו דוד, בתקותי שישא את פניו. והוא לא הכיר כנראה את הרבנים הליטאים ואת מכתבו להאדר"ת שלח אלי כי אשלחנו, אנכי למקרא המכתב שנכתב לא כמו שכותב רב לחברו הרב כי אם בסגנון של "מאמר קדישין" כמו שכותב רבי לאחד מחסידיו. מובן מאליו שמכתב כזה לא יכולתי לשלוח לרא"ד, ואשיב את המכתב לרבי אברהם בהערה קצרה, כי האדר"ת הנהו אחד מגדולי הדור בליטא ואין אני רוצה להיות השליח להולכה למכתב כזה.

כה נשתתק הענין איזה זמן ולא ידעתי מה נעשה. והנה בא רבי אברהם לווארשא לצרכי רפואה. עשו לו איזה ניתוח קל, ובעודו במטתו

אוצר החכמה

1134567

שלח לקרוא אותי אליו, ויהי אך נפתחה הדלת החדר שבו היה שוכב, לפני. והמשמש אמר לו מי אני, היו דבריו הראשונים לתת לי יישר כח גדול על שמנעתיו לשלוח להאדר"ת את המכתב הנזכר כי אמנם ת"ח גדול הוא וראוי לכבוד^[1].

1134567

אוצר החכמה

ובכן כת"י חידושי הרשב"א משאנץ על פסחים. ידוע שהיה תחת יד רבנו ועשה עליו הגהות ותיקונים והערות בשם זהב שבא, ונדפס בשנת תשט"ז.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

איך הגיע הכת"י על מסכת פסחים לרבנו, המו"ל כותב. "העתקה זו של תוספות הרשב"א אשר ממנו נדפס ספר זה היה קנינו מלפני 80 שנה של האדר"ת, לא נודע ממי קנה העתקה זו, ומי בכלל העתיקו". אולם ילמד סתום מן המפורש. שכן ב"הפלס" שנת תרס"א פירסם רבנו חידושים תחת השם "שבלים מלאים וטובות", ובתוך הדברים מזכיר "ומה מאד שמח לבי כאשר זכיתי לראות אצל הרב המנוח מו"ה ר' שמשון סובאלסקי את חידושי רבינו הרשב"א בעל התוס' על פסחים ומצאתי בו" וכו'. בהערה מעיר רבנו "החידושים האלה היו לפני ביחד עם חידושי עירובין אבל חידושי עירובין הם של רבנו הרב ר' שלמה בן אדר"ת בעל תורת הבית והתשובות וחידושי פסחים הם של הר"ר שמשון בן אברהם בעל התוס' שנזכר בכל הש"ס [והוא הר"ש משאנץ שעל זרעים עדיות וטהרות] ובכל מקום שנזכר בתוספת פסחים "קשה לרשב"א" וכיוצא בו כתוב שם בהחידושים "וקשה לי". ובמקום שכתוב בתוס' אומר ר"י כתוב שם "מורי". ותהילה לה' הגהתי ותקנתי בו שבועים לאלפים והספר נפלא מאד בהוספות רבות ע"ד התוס' ובאור הנדפסים יותר משלפנינו". כפי שכתב הכותב ב"היהודי", אין הוא יודע את השתלשלות הדברים בין רבנו להאבני נזר בנוגע לכת"י הרשב"א, אך יש לציין שכן בשנת תרמ"ז היה כבר תח"י של האבנ"ז רשב"א כת"י לפסחים. שכן בשו"ת אבנ"ז או"ח סימן ש"ל אות י' בתשובה לבעל התורת חסד מלובלין בין כסה לעשור תרמ"ז כותב. "וכן הוא בשיטה כתיבת יד תחת ידי מהרשב"א בעל התוספות^[2]" ממי קיבל האבנ"ז כת"י האם מרבנו או ממקור אחר, זאת אין אנו יודעים.

[1] צוטט ביתר נאמן. אדר תש"ס.

[2] וכן כתב יד הרשב"א לעירובין עיין תשו' אבנ"ז או"ח רס"ה משנת תרמ"ז (ועוד מקומות), הערת הגר"ש אלתר שליט"א ראש ישיבת שפי"א.

ספר

חידושי הרשב"א

כתב יד יוסף טיש

על מסכת

עירובין

מאת רבינו מאיר של ישראל תנא אלקי נאמן קדמון שבעתהיה כל יומא בפומן מכאן כל סתם תעלה
בכל סגנית חשים אדמור שלמה בן אדרת זצלה

האר הגנו דוח, דהי סגון וסגון בארצות הכולאשעין, והגיע לידיו סגין קודש ויפלים חכמי אדרת חכמי יד קודש
יותר משנה אצל אדמור הרב הנאמן האסוף בוציק דיום מאהלי מודרין שלשים אברס מאמאשויב, דעין בו כיר
די חשבה עליי, וכעבור חסון דוח, סגר לידיו חכמים, בעזרת הסכמתו ועזרתו, כי תורת רבינו דרישביא זיל הכת
הרברים כעין שים סגן ודמור באר יחול המעיינים בתסכמתו סעבר לדי.

הוצאת בית מסד הספרים של הר פייבל האדען גאלעווקע גי 84 בווארשא

אשר קנה הכתב יד בסכום של פשיק חסות לי רבניאט בגי דוח חסות ודוח חסותליה יחול ואן פנשן אלס סגורין.

ווארשא

כרפוס האחים שולדבער דויקא № 1

שנה ה'תרנ"ה לש"ק

ХИДЫШЕЙ ГАРАШБА

т. с. Объясненіе Рашба,

Комментаръ къ трактату тахמודа.

ВАРШАВА

въ Издѣніи Братьевъ Шульдбергъ, Дикая № 1.

1895.

אוצר החכמה אה"ח 1234567

אוצר החכמה

אה"ח 1234567 שער ספר "חידושי הרשב"א"

הסכמות

מבבד הרב הגאון הגדול מה"ר
יצחק נ"י הכהן פייגענבוים
מסלא מקום הרב דק"ק ווארשא.

מבבד סאר הגולה רבן של ישראל הרב הגאון האמיתי בע"ק
ח"פ נור ישראל תפארת הוסן פאר הרור ארס"ר **מודר"א**
שלי"א אבר"ק סאכאמשאב.

מה נבבד היום אשר זכינו בעוה"י להגלות לנו בדור האחרון חסלות
חכמה, חמדה נחמה, היא "חידושי הרשב"א" על מס'
עירובין. מרבית שלמה בן אדרת וזלה"ה, אשר זה מלות שנה
היה קמחיה ונאספה, ולא זכינו לאורה זו חסרה. ועסה בל העת
הגיע האפרס יסין ענן אורו כשתר להאירה, ע"י המו"ל הסכר
אשר התאחד עוז להדפיסה ברוב פאר וסדר לשמחת כל אוהבי
חידושי תורתו של הראשונים, בראותם משמתי קדם, אשר עד
הנה היו נעלמים. ועסה בכוונת יאירו, והנה לאשר ולקום אמימות
הכת"י ביד המו"ל הוא אך למותר כי כבר מקר ודרש כ"ק מו"ר
הגאון הגדול והקדוש מופת"ד אבדק"ק סאכאמשאב שלי"א. ומלא
אמימות הכת"י בראות ברורות נולדת ומסירות בהסמכותו. אך
באחי לחוק ידי המו"ל לבל ידפיסו שנים הספר הקדוש הנ"ל בלעדי
רשותו, למען שלא יחא שלוחי מטה טיקון.

ישמחו ה'לומדים ויגילו ה'מעינים, בהגלות נגלות מאורות יקרות
מרטקיו הראשונים, על עירובין, פסחים, אשר היו
אלו יוסר משנה, אם אמנם כי כתוב על שני סיקות שם רשב"א
שני מחברים היו, על עירובין הוא רבינו שלמה בן אדרת בעל
ס' תורת הבית וסר חברים. ועל פסחים הוא הרשב"א בעל
המס', הוא רבינו שמשון בן אברהם, הוא תר"ש משאנן אשר
חיבר על סדר זרעים וסדר טהרות, ופי' על סדר כהנים, וזה
נמצא אליו, כי הרשב"א על מס' עירובין מסוים כל דבריו
במקומות שעינינו בו, שם ס' עבודת הקדוש שבידנו.
והשנית כי המשיכה הרשב"א ח"ג ס' רס"ט הביא הכ"מ
פי"ז מהל' שנת ה' וי"ד, הוא כמו כן בשיעור זו
כתובה.

שלישית שהריטב"א פ' תלן דף ע"ט כתב בשם מורי
הרשב"א שלי"א בשיעור זו כתובה.

רביעית שהסכמות נכרות בסביעות עין שהם להרשב"א, ואין
שום ספק בדבר שהוא להרשב"א בעל תוס"ב ועס"ק,
תוספתו גדולה מאד, כי הספ"ק אין בידו הארוך שחבר,

נאום **יצחק ברי"א הכהן פייגענבוים** ס"ן דפה.
זאת היא חסד המעורר, הובא בשיעור מקובלת על בילה. וזאת זה אין בידו והמעיין בקל לא ידע מאין יאל הדברים ובספר הזה
ומלא מבקשו, ברוב הדברים.

וחידושי על פסחים אין ספק שהם להרשב"א בעל המס' כי כמה פעמים אשר המס' הביאו בשם רשב"א, וראיתי כתוב
בשיעור זו, ועסה אחת ראיתי בפרק יולין שהביאו המס' בשם רשב"א כתוב בשיעור זו בלשון נראה לי. וגם הדפסת
סיסה זו, ואם כי ברוב פעמים נמלאו הדברים במס' שלט, עכ"ל ומלא המעיין זו תועלת. וכבר נדפסו דברים כאלה אשר רובם
במס' שלט כגון מס' רבינו סרן על ב"ק וסוס' ראש' על יבמות כמותם. ומתחיל לסייע להדפסת הספר האוא וחיות המחברים
הקדושים ההם יעמוד לכל המשישים ותבוא עליהם ברכת טוב. דברי המדבר לכבוד המורה ולהאירה.

חק' **אברהם** חופ"ק סאכאמשאב.

הסכמת הגאון מסוכוטשוב על חידושי הרשב"א

הקדמת המביא לבית הדפוס.

הדור ראוי תורה רבינו הרשב"א וזל המופת. זה רבות בשנים האור על פני תבל הרשב"א וזל את העיניו. בחידושי,
שלוש, חמש, ושבע שיטות. בסדרן הש"ס, וסרן בצד לן חרא שיטה. על מס' עירובין.

ועתה אנה ד' לירי ברוב הסר לכות את רבים סאכא"י השוחים כצא את דברי רבותינו הראשונים וזל. בארץ ציה לסיס.
תורת רבינו הרשב"א וזל נ"ב על שיטה זו. והמה חידושים על מס' עירובין. אשר היה ספון וספון עד כה:
באצרות כתבי יד קודש בעת"ק ירושלים הנב"א:

הכתב יד קודש הזה היה שנה שלמה אצל הרב הגאון האמיתי בע"ק פאר הרור מודר"א שלי"א אבר"ק סאכאמשאב
לעין בו ביד ד' המוכנה עליו וזל וזל סצאנו ידיו הקדושים ד' השיב לחוק בעם ברול ועופרת כי תורת ורשב"א.
זל הסה הדברים האלה, כאשר סיסן וציר בהסכמתו הנוכחי. בבירור אור בירור. וליכן הדברים כשסלה. באין שום ספק
והרהור. כי בספן אור יצאו הדברים. רק תורת רבינו שלמה בן אדרת וזל הסה:

והרב הגאון מהר"א שלי"א שכתב בשמחת תורה בשמשו כי כוסן קרוב יופיע לאור. אור חננו הרשב"א וזל הזה על
מס' עירובין. וזיר אותו לחוש ולסדר לבדך על המוגסר וסלא פיר המדור בפתקא כי אף על שעה חרא לעבב.
הדפסת יס לחס:

והנה לפאר ולרום את חידושי הרשב"א וזל אשר הוא מרביתו הראשונים אך לסותר. כי יס וסלא את לבו לעשות כן
לחעיד על שמש בצדדים כי וזל אור - אכן הגני לחדר הדפסת בכל פני ופי ודדור על ביד טוב ודיו שחור.
ולכרך על המוגסר:

ואתם קונים שסנו וקיר הכרחה אשר אנכי נותן לפניכם היום חכמת הרשב"א וזל יעמוד לנו ולכל המסייעים שיופיע
לאור תורת רבינו רבן של כל ישראל, שיסלא ד' כל משאלות לבנו לשובה. ונוכה לרב טוב הצפון בקרבנו.
ויקבץ סארבע כנסות הארץ נדחנו, בב"א:

וברצות ד' דרכי הגני עוסר חקן לשרה בקדש ולהביא לבית הדפוס נ"ב הכתב יד קודש הרשב"א וזל על מס' פסחים
כאשר על זה נ"ב העיד והסכים הרב הגאון ארס"ר **מודר"א** שלי"א בהסכמתו סכר לוף.

המביא לביהר"פ

הקדמת המו"ל